

МЕТОДИЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Безпека виступає складною, багатоплановою, різнорівневою й різномасштабною системою життєзабезпечення, активним і ключовим мобілізатором ресурсів психіки особистості в надзвичайних обставинах. Потреба у безпеці, виступаючи найважливішою умовою нормального існування та розвитку людини, реалізується в суспільстві на основі створення певних організаційних форм соціальної взаємодії, зв'язків, особистісних і групових інтересів і способів їх досягнення. Тому кожна людина вимагає безпечного зв'язку із середовищем, іншими людьми, які належать до певних соціальних груп [3].

Наразі психологічна безпека особистості розглядається психологами з трьох позицій: як процес, як властивість особистості і як стан [1]; крім того актуальними підходами до психологічної безпеки є такі, що дозволяють її трактувати як: соціокультурний феномен; стан захищеності та цілісності особистісного утворення; безпека середовища; психолого-екологічна безпека, що реалізується через морально-екологічну свідомість; соціально-психологічна безпека як стан захищеності особистості в соціумі; інформаційно-психологічна безпека особистості і середовища тощо [4].

Професійна діяльність учителів здійснюється в особливих умовах і пов'язана із впливом низки негативних чинників (інтенсивності праці, великих психоемоційних перевантажень, підвищення навантаження на зоровий, слуховий і голосовий апарати, великої кількості контактів протягом робочого дня, гіподинамії тощо), що відносить її до стресогенних професій з високим рівнем психоемоційного напруження [5].

Робота із формування безпечного освітнього середовища потребує мультифункціонального підходу у своїй реалізації. Головна мета психологічної допомоги при формуванні психологічно безпечного освітнього середовища – це збереження фізичного та психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу, передусім здобувачів освіти та педагогічних працівників.

Основними методично-організаційними умовами здійснення психотехнологій супроводу учасників освітнього процесу визначаються такі:

1. Проведення системи психологічних занять та тренінгів з усіма учасниками освітнього середовища закладу освіти.
2. Програма психологічного супроводу для кожного із суб'єктів освітнього процесу має включати групові дискусії та

**ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА**

вправи з питань безпечної психологічної взаємодії, ненасильницької комунікації, наслідків психологічного насильства для особистісного зростання.

3. Зміст конкретної програми супроводу має співвідноситися з проблемами вікового та професійного розвитку її учасників.

4. У кожній із програм, окрім змістовних завдань, відпрацьовуються психологічні вміння партнерського, діалогічного спілкування, прийоми створення безпечної психологічної взаємодії та співробітництва, під час обговорення групового досвіду відзначаються вищеназвані аспекти.

5. Наприкінці навчального психологічного циклу проводиться спільне заняття у вигляді імітаційно-рольової події, ділової гри, в якій спільно беруть участь усі суб'єкти освітнього процесу.

6. Психологічна безпека має бути конкретизована в системі заходів, що її забезпечують, та профілактиці загроз, що її порушують.

7. Програма супроводу зі створення та підтримки безпечного освітнього середовища закладу освіти здійснюється протягом усього навчального року [2].

8. Програма психологічного супроводу безпеки освітнього середовища має включати дві основні робочі форми: індивідуальну (психологічне консультування) та групову (тренінги, лекції, семінари, групові дискусії).

9. Організація заходів програми супроводу психологічної безпеки освітнього середовища передбачає вплив на окремі групи учасників освітнього процесу (консультування та тренінги окремо для учнів, учителів, адміністрації та батьків) та змішану форму реалізації інтервенцій (тренінг «учні – учителі – батьки – адміністрація»).

10. Психологічними мішенями корекційно-розвивальних впливів програми мають виступати: подолання страхів, тривожності та агресивності у підлітків, подолання проявів професійного вигорання у вчителів, розвиток здатностей до саморегуляції усіх учасників освітнього процесу, формування у них якостей резильєнтності, проактивних копінгів, комунікативної толерантності, асертивності у взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабій О. І. Психологічні особливості особистісної безпеки: автореф. дис.... канд. психол. наук: 19.00.01. Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса: 2017. 17 с.
2. Психологічна безпека освітнього середовища: методи, технології, шляхи формування: практичний посібник / авт. кол: В. В. Байдик, Ю. П. Гопкало, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, М. В. Саврасов; за наук. ред. Н. В. Лунченко. НАПН України, Укр. наук.-метод. центр практ. психол. і соц. роботи. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 134 с.
3. Трофименко Н. Є. Психологічна безпека особистості: теоретичний огляд у контексті проблем української реальності. *Психологічна*

4. Фурман А., Надвинична Т. Психологічна служба університету: від моделі до технології. *Психологія і суспільство*. 2013. № 2. С. 80–104.
5. Харченко А. С. Психологічна безпека особистості викладача вишу. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна: зб. наук. праць / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів: ЛьвДУВС, 2012. Вип. 2.(2). С. 433–451.

Луценко Ю. А.*

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ТА ЕДУКАЦІЯ ВЧИТЕЛІВ ТА УЧНІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Протягом останніх трьох років українська система освіти перебуває під впливом негативних чинників, пов'язаних з війною. Серед таких визначають: зміну умов статичної та динамічної безпеки в закладах освіти, високий рівень невротизації дітей, батьків і вчителів, зміну формату викладання від очної форми до дистанційної, зростання рівня освітніх втрат, необхідність психосоціальної підтримки всіх учасників освітнього процесу.

За результатами проведеного дослідження – 40 % респондентів особисто стикалися із загрозами життю або були свідками таких загроз через перебування в зоні бойових дій чи під обстрілами. Понад 41 % мають родичів або близьких, які перебували або досі перебувають у зоні бойових дій, з них – 16 % втратили когось із близьких. 6 % респондентів перебували в окупації, зазнали безпосередніх загроз насильства або стали свідками таких загроз. 5 % опитаних зазнали гіперкумулятивної травматизації, що охоплює всі зазначені типи травматичних подій: обстріли, загрозу життю близьких, окупацію або полон. Лише 9 % громадян відповіли, що не стикалися із жодною травматичною подією під час повномасштабної війни. 23 % опитаних мають бажання звернутися до психолога, але поки що не зробили цього. Майже 45 % респондентів визнали, що їм потрібно «наважитися», щоб звернутися по психологічну допомогу [1, с. 23].

За інформацією Освітнього Омбудсмана України – 25 % міських та 60 % сільських шкіл не мають штатного психолога, а механізми залучення зовнішніх психологів на погодинній основі не передбачені [2]. Таким чином, нами виявлено протиріччя між потребою в отриманні психологічної підтримки та можливістю її отримання у залежності від місця проживання людини. На думку Луценка Ю. А., вказане протиріччя може бути вирішено шляхом впровадження широкомасштабної психоедукаційної кампанії вчителів щодо впровадження інструментів, програм та технологій розбудови безпечного